

COMITETUL DE PATRONAJ AL OPERELOR SOCIALE DIN PLASA ARGEȘ ÎNTRE ANII 1941-1945

Ionela Nițu¹
ionela31@gmail.com
Dan Ovidiu Pintilie

Keywords: *Patronage Committee, Prefecture, Arges County, Social Assistance, Second World War.*

Abstract: *This study presents the activity of the County Committee of Arges Patronage, concerning the social works, performed between 1941-1945 and which by the hard work of the prefect Constantin C. Popescu, president of this committee together with other members, succeeded in providing social assistance and material and financial support to IOVR members and to the families of the war mobilized persons. It was intended especially to improve the children's life quality by establishing school canteens and purchasing clothes and footwear for them, with the support of the funds collected by donations, subventions, appeals, subscription lists etc.*

Având în vedere situația grea prin care trecea România în urma intrării în războiul împotriva URSS, alături de Germania, s-a înființat, în subordinea Președinției Consiliului de Miniștri, Consiliul de Patronaj al Operelor Sociale al cărui președinte ad-interim era Mihai Antonescu. În realitate, consiliul a fost coordonat de către Maria Antonescu, care a devenit președintă și care a înființat și folosit ca simbol pentru această organizație umanitară „Crucea Albastră” ca replică la „Crucea Roșie” patronată de regina mamă Elena. În perioada 1941-1945, Consiliul de patronaj a coordonat o vastă activitate de asistență socială organizând colecte de bani și materiale cu diferite ocazii, în capitală și județele țării, precum și o amplă campanie de propagandă prin filme documentare. Astfel de colecte s-au făcut pentru susținerea industriei de armament, pentru combaterea risipei în cadrul „Zilei cumpătărilor” din 22.02.1942 și cu ocazia „Zilei mamei și copilului” din 06.12.1942. Au fost strânse fonduri de la comercianți, pentru cantine și hrana copiilor, de la stat, de la cinematografie și de la evrei.

În 22 iulie 1941 a avut loc la București plenara Comitetului Central și Tehnic al Consiliului de Patronaj al Operelor Sociale unde s-a prezentat rolul consiliului, programul de activitate și necesitatea constituirii la nivele județene a unor comitete de patronaj județene, municipale și locale. Prin Decretul-Lege 996 din 1941 publicat în „Monitorul Oficial” nr. 86/1941 se constituiau Comitete județene de Patronaj în toate județele țării². Programul de activitate al acestora prevedea ajutorarea familiilor celor mobilizați; asistență pentru invalizi, văduve, orfani și a

¹ **Ionela Nițu**, consilier superior la Serviciul Județean Vâlcea al Arhivelor Naționale, doctorand în istorie; **Dan Ovidiu Pintilie**, doctor în istorie, șef serviciu Serviciul Județean Argeș al Arhivelor Naționale.

² Serviciul Județean Argeș al Arhivelor Naționale, (în continuare S.J.A.N. Argeș), fond Comitetul Județean de Patronaj Argeș al Operelor Sociale, dosar 12/1941, f. 12.

famiiliilor celor căzuți în război; ocrotirea copiilor; stimularea societăților particulare; evidența tuturor răniților din județ; evidența tuturor societăților de asistență și ocrotire; prevederi bugetare³. Pentru persoanele cu venituri foarte mici care aveau probleme cu procurarea hranei, aceștia puteau servi masa la cantina săracilor sau cele ale Consiliului și ale Comitetelor de patronaj, pe baza unor tichete cumpărate cu prețuri modice. S-a căutat ca prin activitatea Comitetelor comunale de patronaj nemulțumirile țăranilor, datorate lipsei asistenței pentru familiile IOVR și ale mobilizaților, rechiziționarea de vite la prețuri inferioare celor de pe piață și lipsa cumpărătorilor pentru cereale, să fie cât mai puține.

În ședința Comitetului central al Consiliului de Patronaj, ținută la București în 21.08.1941, Mihai Antonescu jalona principalele direcții generale de activitate în care, pe lângă activitățile menționate mai sus, era amintit și sprijinul ce trebuia acordat de Biserica Română în înfăptuirea programelor de binefacere⁴.

În luna februarie 1941, în județul Argeș a luat ființă „Ajutorul săracilor”, a cărui activitate, precum și inventarul deținut, sunt preluate la 20.11.1941 de Comitetul județean de Patronaj Argeș al Operelor Sociale înființat în baza articolelor 17 și 19 din Decretul-Lege 996⁵.

Județul Argeș figura în statistici ca unul dintre cele mai sărace din țară, afectat grav de seceta din 1940, de război și de inundațiile catastrofale care se produsese în 1941 și care au produs pagube în valoare de 219.000.000 lei⁶. Producția și aprovizionarea județului erau organizate primitiv și aproape paralizate, din punct de vedere agricol producția fiind insuficientă pentru hrana populației. Sudul județului fiind pământ „podzol” nu asigura decât recolte slabe, iar surplusurile se produceau rar și greu de valorificat. Nordul județului cultiva porumb în proporție de 80% dar acesta se cocea foarte rar în toamnele târzii și călduroase, consumându-se în majoritate.

Având avantajul unor culturi pomicole și trăind într-o regiune cu păduri, muntenii din nordul județului își încărcau căruțele cu ulucă și știță, după regiuni, adăugând și fructele pe care le schimbau prin troc cu porumb și grâu în județele din sudul țării învecinate cu Argeșul. În drumul de la locul de producție și până la locul de desfacere și invers se pierdea aproape o lună de muncă cu carul și cu brațele, una din cauzele sărăciei din Argeș⁷.

Comitetul județean de Patronaj trebuia constituit rapid din personalități cu experiență și autoritate, a căror activitate să nu fie pusă la îndoială. Astfel, Comitetul de direcție a fost constituit din Constantin C. Popescu – prefectul județului, episcopul de Argeș Emilian Antal – președinte de onoare, Litza Baranga – mama mareșalului Ion Antonescu, președintă de onoare, Eliza Brătianu, generalul I. Șteflea – comandantul Diviziei a III-a Infanterie, Maria Pristăveanu – președinta Societății de Cruce Roșie Argeș, Ana Micu – soția directorului Fabricii Textila Gară, Ivonne Miclescu – mare proprietară din Bascov, Eliza Lambru – președinta

³ *Ibidem*, f. 16.

⁴ *Ibidem*, f. 24.

⁵ *Ibidem*, dosar 276/1944.

⁶ *Ibidem*, dosar 55/1942, f.n.

⁷ *Ibidem*, Colecția de Documente Istorice, pachet XC/5, f. 1.

Societății „Copiii Noștri” și Maria Boerescu – președinta Societății „Principele Mircea”⁸. Cel mai important rol din comitet l-a avut prefectul județului, Constantin C. Popescu, care a fost pus în legătură de Ana Micu cu trei doamne din Comitetul Central al Consiliului de Patronaj București și anume Cristina Brătescu, directoarea Centrului de Pregătire a Cadrelor, Natalia Slivici, comandanta ACF, Constanța Georgescu, directoarea Liceului Carmen Sylva și totodată vara lui Mihai Antonescu⁹.

În 04.12.1941 s-a constituit Comitetul local de Patronaj al orașului Pitești, al orașului Curtea de Argeș tot în decembrie și 113 comitete locale comunale, compuse din primar, notar, preot și învățător¹⁰.

Bugetul Comitetului județean Argeș cuprindea venituri (fonduri locale ce se strângeau de comitetele județene, municipale, urbane și rurale) și cheltuieli care se făceau pentru ajutoare suplimentare pentru familiile mobilizaților, ajutoare pentru familiile decedaților și dispăruților, pentru răniții ieșiți din spitale, pentru cantinele școlare din școlile primare și grădinițe, subvenții acordate operelor de asistență¹¹.

Pentru o activitate cât mai eficientă, județul Argeș a fost împărțit în 6 sectoare care corespundeau cu plășile administrative ale județului¹². Plasa Argeș cuprindea 20 de comune și anume: Albești, Arefu, Băiculești, Bârsești, Brădetu, Brătieni, Cepari, Ciofrângeni, Corbeni, Mușetești, Oești, Sălătruc, Stroești, Șuici, Tigveni, Tutana, Urluеști, Valea Danului, Valea Iașului și Vâlsănești¹³.

În ședința din 16.05.1942, prefectul județului, Constantin C. Popescu, a propus și s-a adoptat organizarea Comitetului de patronaj județean pe secțiuni, având și fondurile necesare. Fiecare secțiune urma să fie condusă de un președinte cu fonduri din bugetul comitetului. Astfel, s-au constituit:

a) *Secția cantinelor școlare*: urmărea dotarea cantinelor cu materiale și alimente și înființarea de cantine în toate cele 485 de sate. Până la data constituirii secției existau cantine în 129 de comune. Președinta secției era Ana Micu.

b) *Secția invalizi, orfani, văduve de război*: urma să se ocupe de dirijarea ajutoarelor în bani și materiale, reeducarea invalizilor și plasarea lor, educarea orfanilor și ajutorarea lor, plasarea văduvelor de război care căutau locuri de muncă. Președinta secției era Ivonne Miculescu.

c) *Secția spitale și confecții*: se ocupa cu colectarea materiilor prime necesare confecționării materialelor pentru spitale, pentru ajutorarea copiilor orfani și săraci, înființarea unor secții pe lângă spitale pentru îngrijirea răniților. Președinta era dr. Maria Pristăvescu.

d) *Secția ocrotire tinere fete și sugari*: se ocupa cu educarea, supravegherea, menținerea moralei și creșterii gospodărești a viitoarelor mame. Organizarea de

⁸ *Ibidem*, Comitetul Județean de Patronaj Argeș al Operelor Sociale, dosar 55/1942, f.n.

⁹ *Ibidem*, Colecția de Documente Istorice, pachet XC/6.

¹⁰ *Ibidem*, Comitetul Județean de Patronaj Argeș al Operelor Sociale, dosar 32bis/1941-1942, f. 4.

¹¹ *Ibidem*, dosar 12/1941, f.n.

¹² *Ibidem*, dosar 25/1941, f. 32

¹³ *Ibidem*, f. 43.

locuri speciale unde mamele să-și lase copiii în timp ce ele mergeau la muncă, copiii fiind supravegheați și hrăniți. Președinta secției era Maria Boerescu.

e) *Secția industrie casnică*: dirija și supraveghea lucrul manual ce se executa de elevii cursurilor primare și gimnaziale urmărindu-se reînvierea vechilor ocupații gospodărești ale țăranilor români și punerea în valoare a artei populare și a sculpturilor în lemn. Colecta toate lucrările pentru organizarea unui muzeu permanent, a unui bazar și a unei expoziții cum a fost cea de la Gimnaziul Industrial din Pitești de artă românească. Președinta secției era Anastasia Bănescu.

f) *Secția joc și cântec românesc*: se ocupa cu reînvățarea în timpul liber de către copii a jocurilor și cântecelor românești populare care urmau să fie puse în valoare prin organizarea de festivități la orașe și sate în scop de propagandă, urmărindu-se eliminarea împrumuturilor străine. Președinta secției era Sevasta Stavarache, directoarea Școlii Normale de Fete din Pitești.

g) *Secția de propagandă*: culegea toate datele privind realizările și publica în ziarul local „Argeșul” orice materiale. Președinte era preotul Marin S. Diaconescu.

h) *Secția inspecții și control*: verifica fiecare secțiune și comitetele locale, președinte fiind prefectul județului, Constantin C. Popescu¹⁴.

Comitetul local de patronaj Curtea de Argeș era alcătuit din primar (Dumitru Brânză, iar apoi dr. Gh. Mitroiu), Gheorghe Bădoiu – contabil, preotul D. Smeureanu – casier și Vasile Maria – magaziner¹⁵. În orașul Curtea de Argeș au fost înființate 6 cantine cu 196 de copii care funcționau pe lângă școli; un cămin de ucenici cu 32 de elevi și un cămin de zi care funcționa pe lângă Atelierul de confecții al armatei, acesta fiind destinat doar copiilor de muncitori în număr de 30¹⁶.

În comunele plasei Argeș erau mari lipsuri constând în alimente, haine, încălțăminte și combustibil. Doar în 15 comune din plasă se găseau in, cânepă și lână pentru a putea fi prelucrate, iar strictul necesar pentru gospodărie se găsea numai în Ciofrângeni, Sălătruc, Tigveni și Vâlsănești, iar în Șuci, in și cânepă, în cantități mici, dar nu și lână. Nu se găseau lemne de foc în toate gospodăriile. Ele nu puteau fi procurate din cauza prețurilor de vânzare prea mari, lipsei banilor, drumurilor impracticabile, cantitățile de lemn din păduri erau la prea mare depărtare de comunele plasei¹⁷.

Cu excepția comunelor Brădet, Brătieni, Sălătruc și Urluești ai căror locuitori aveau îmbrăcăminte pentru iarna 1941-1942, celelalte comune aveau mari lipsuri. Astfel, numărul locuitorilor lipsiți de îmbrăcăminte în comunele din plasă era următorul: Albești – 3000; Cepari – 1430; Arefu – 1200; Bârsești – 1350; Corbeni – 295; Ciofrângeni – 60; Băiculești – 576; Mușetești – 90; Oești – 3000, Tigveni – 1117; Tutana – 40; Valea Danului – 600; Valea Iașului – 23; Stroești – 20; Vâlsănești – 15¹⁸.

¹⁴ *Ibidem*, dosar 19/1941-1943, f.9.

¹⁵ *Ibidem*, dosar 235/1943, f. 293.

¹⁶ *Ibidem*, dosar 280/1944, f.n.

¹⁷ *Ibidem*, dosar 25/1941, f. 43.

¹⁸ *Ibidem*.

Episcopul de Argeș și inspectorul general școlar al județului au hotărât să lanseze câte un apel către preoți și învățători ca soțiile și fetele lor din comune să lucreze ciorapi, pulovere, mânecute pentru soldații de pe front, să dea făina contra-cost pentru cantinele școlare pentru fabricarea pâinii, iar pomenile care se făceau pentru cei decedați să fie împărțite numai familiilor absolut sărace sau cu mari greutăți¹⁹. Episcopul Emilian a acordat 50.000 lei ca subvenție pentru opera de asistență și ocrotire din orașul Curtea de Argeș iar preoții din județ la fel ca și negustorii au donat fiecare categorie câte 400.000 lei²⁰. În iarna anului 1941-1942 s-au donat armatei sume de bani astfel: Regimentului 6 Artilerie – 58.250 lei, Regimentului 4 Dorobanți – 91.000 lei și Regimentului 1 Vânători – 71.000 lei. S-au donat 20 vagoane de porumb de către mareșalul Ion Antonescu, 5 vagoane de către soția mareșalului, Maria Antonescu, iar Comitetul județean a cumpărat din fondurile adunate 10 vagoane.

S-au acordat ajutoare în comunele din plasă constând în bocanci, pantofi, rochițe, cămăși, haine, izmene, bonete, cojocele, mintene etc.

Prefectul județului, Constantin C. Popescu, a apelat la donatori pentru a colecta sume de bani de la cetățenii mai înstăriți, de la unitățile militare și fabricile de tăbăcărie din Găvana pentru confecționarea de bocanci și opinci pentru cei săraci. În Pitești funcționau în iunie 1942 trei spitale de răniți cu 450 de paturi iar aceștia primeau permanent pachete cu îmbrăcăminte, alimente și țigări.

Pe exercițiul financiar 1941-1942, Comitetul județean a avut un buget de 7.886.136 lei, în 1942-1943 27.198.022 lei, iar în 1943-1944 28.004.758 lei²¹. La 31.12.1943, Comitetul de patronaj județean avea un buget de 58.300.000 lei, cel mai mare din toate județele țării, cu acești bani făcându-se următoarele acțiuni de binefacere: hrană și îmbrăcăminte pentru copii; construirea de case pentru 10 văduve sărace; înființarea și întreținerea a 10 cămine de zi; subvenționarea coloniilor școlare; burse pentru copiii silitori; pensii pentru meseriași și bătrâni; acordarea unei sume de 500 lei pentru fiecare rănit ce părăsea spitalul. Valoarea plăților pentru aceste activități s-a ridicat la 17.715.314 lei, după activitatea desfășurată Comitetul județean Argeș fiind clasificat primul din țară. S-au mai acordat în continuare subvenții următoarelor instituții: Societății Crucea Roșie – 500.000 lei; Căminul Cultural Argeș – 322.000 lei; Ateneul Popular Ionescu Gion – 30.000 lei; Camera de Agricultură Argeș – 500.000 lei; Mănăstirea Bascov – 50.000 lei; Primăria Brădet - 70.000 lei și Școlii de Ofițeri de Artilerie Pitești – 16.000 lei.

Cunoștințele prefectului în problema asistenței sociale erau foarte vagi și generale, dar Cristina Brătescu, doctor în asistența socială din America, l-a inițiat în această știință, arătându-i ce se făcea pe plan social în America. Acolo se acorda asistență copiilor și bătrânilor, tinerelor fete, mamelor, de către un corp special, pregătit ad-hoc și încadrat cu asistente sociale. Aceste asistente întocmeau dosare pentru fiecare familie și un interviu moral sau material la familia sau la persoanele din familie atunci când viața nu își mai urma cursul normal dintr-o cauză sau alta.

¹⁹ *Ibidem*, dosar 19/1941-1943, f. 3.

²⁰ *Ibidem*, dosar 15/1941, f. 1.

²¹ *Ibidem*, dosar 237/1943, f. 84-85.

Astfel, circuitul social era lesne de supravegheat întrucât oricare ar fi fost evenimentele petrecute în viața unei familii ele se echilibrău cu pregătirea și entuziasmul acelor cadre atunci când lucrurile ieșeau din cadrul obișnuit. Aceste lucruri erau discutate și de Comitetul înființat în județ în vederea aplicării lor la creșe, cămine de zi, aziluri de bătrâni etc.

Se dorea să fie ajutat din toată inima, „orice necăjit”, dar sărăcia și războiul nu permiteau să se facă acest lucru, „nici la propriu nici la figurat”. Pe plan general, guvernul Antonescu organizase ajutorarea mobilizaților și concentrațiilor care primeau lunar sumele ce li se destinasera de guvern, prin autoritățile comunale locale. De asemenea, acestora li s-a dat concurs la muncile agricole și la strânsul recoltei.

Nu se știa care va fi soarta războiului, cât va dura tragedia prin care trecea populația, mai ales copiii școlari care veneau de la distanțe mari la școală cu o îmbrăcăminte sumară, cu picioarele încălțate în încălțăminte improvizată. Alimentația era deficitară și ca urmare s-a pus problema acordării asistenței copiilor prin cantinele școlare, pentru că ei „erau viitorul țării, iar creșterea și sănătatea lor trebuia supravegheată și îmbunătățită”²².

Ca urmare, prin Comitetul județean s-a hotărât înființarea de cantine școlare la 264 de școli din satele indicate de inspectorul școlar județean precum și în cele două orașe Pitești și Curtea de Argeș. Ca să se poată înființa aceste cantine a fost nevoie de spațiu, mobilier, veselă, tacâmuri, alimente și programe alimentare substanțiale, întocmite de medici de specialitate și de mame, bune gospodine.

Prin autoritățile comunale au fost identificate spațiile necesare, de obicei, la școli sau în alte încăperi improvizate. Se urmărea, odată cu funcționarea cantinelor, și educația unei populații „înapoiate”. Nu era nicio rușine să se recunoască că țăranii români nu aveau aproape nicio altă educație decât aceea moștenită din strămoși și „stropită cu o foarte înceată alfabetizare”. Se hrăneau la întâmplare, baza fiind mămăliga, la care se adăuga o bucată de carne, uneori afumată, din când în când. Cei mai înstăriți găteau, uneori, o ciorbă de pui țărănească sau pregăteau pui fript cu mujdei de usturoi, dar aceasta numai în cazuri foarte rare deoarece, în mod obișnuit, pregăteau o fiertură din care mâncau toți, la o masă mică cu trei picioare, din același ceaun, fiecare cu lingura lui de lemn. Ouăle, laptele și brânza nu se consumau în mod obișnuit pentru că sărăcia țăranului cerea ca, în majoritate, ei să valorifice aceste produse la oraș, ca să-și mărească veniturile sărăcicioase ale gospodăriilor.

„Întunericul” nu se ridica la sate pentru că nu erau bine organizate nici școala și nici familia. Se încerca timid, de către autorități, să se facă educație prin persoane calificate care conduceau și supravegheau cantinele școlare, învățându-i pe copii cum să mănânce, să mânuiască furculița, cuțitul și șervetul, ca să le intre în reflex pentru tot restul vieții lor. Programul de educație gospodărească era un proces lung care nu se putea rezolva decât în timp, iar reprezentanții autorităților erau conștienți de acest lucru. În acele vremuri, programul educativ, complex, nu se putea face decât prin cantinele școlare și cursurile țărănești organizate în cadrul căminelor

²² *Ibidem*, f. 5.

culturale. Se mergea „pe calea cea bună, dar lentă, potrivit cu mijloacele timpului”²³.

Cu ocazia inspecțiilor făcute în județ de către prefect, acesta constatare că localurile de școli primare și cantinele școlare erau prost gospodărite. Au fost găsite săli de clase cu sobe dărâmate sau defecte, care scoteau fum, geamuri lipsă sau sparte, copiii tremurând zgribuliți în sălile de clasă. Cantinele școlare nu funcționau regulat, unele dintre ele nefuncționând niciodată, iar altele doar 2-3 zile pe săptămână. Nu se servea zilnic mâncare gătită, de cele mai multe ori copiii primind doar un ceai dimineața, iar cantinele acolo unde funcționau „serveau masa în încăperi friguroase, murdare, igrasioase, într-un cuvânt, necorespunzătoare”. Nu erau înzestrate toate cantinele cu mobilierul necesar, mese, scaune, dulapuri pentru veselă etc. iar în magazine „nu se găsea o situație clară și precisă a alimentelor, consumate, disponibile, necesare”²⁴ etc.”.

În majoritatea școlilor, învățătorii nu știau cine sunt membri în Comitetele de conducere a cantinelor, cine era președintele și întotdeauna „aruncă toată răspunderea pe autoritățile administrative, comunale, primarul care nu le dă tot concursul cerut”.

Pe măsură ce fondurile asistenței sociale se măreau precum și după îmbunătățirea legii, măsurile urmau să fie puse sub controlul contabilității publice pentru că se cerea încă de la început ordine în finanțe. Ca urmare, s-a început cu inventarierea necesarului de veselă de la cantine care au fost centralizat iar apoi s-a comandat la Mediaș toată vesela necesară pentru toate școlile rurale și urbane, adică pentru 6.800 de persoane constând în: oale, cratițe, farfurii, linguri, cuțite, furculițe și tot ce era necesar pentru bucătărie și săli de mese. Personalul era format în general din gospodine cu experiență, învățătoare, preotese sau soții ale funcționarilor administrativi locali, notari, primari, secretari etc. De altfel, din ordinul prefectului, domnișoarele și doamnele învățătoare erau obligate ca zilnic, prin rotație, să vegheze la prepararea mâncării și la masa copiilor. Funcționarea cantinelor trebuia raportată în prima zi a fiecărei luni cu constatările făcute, neajunsurile semnalate și măsurile care au fost luate sau urmau a se lua.

De asemenea, pe măsura amenajării localurilor de cantină, s-au fixat, prin Oficiul Economic Județean, cotele de alimente raționalizate lunar ce urmau să fie consumate pentru buna lor funcționare și, astfel, fiecare cantină primea la timp zahăr, ulei, porumb, etc ce se plăteau furnizorilor din fondurile Comitetului Județean de Patronaj.

Medicul primar dr. Creangă, împreună cu câteva doamne, bune gospodine, au stabilit, în principiu, kaloriile necesare și meniurile ce urmau să se servească zilnic.

Fabricile „Țesătoria Română” din Pitești și „Textila” din comuna Găvana au dăruit, la cererea expresă a prefectului, materiale pentru șervete de masă, care au fost confecționate de elevele Școlii profesionale de fete din Pitești.

Și astfel, începând din primăvara anului 1942, toate cele 264 de cantine școlare din județ și cele înființate în orașele Pitești și Curtea de Argeș au început să funcționeze pentru 6200 de copii, zilnic, în cele mai bune condiții și cu rezultate

²³ *Ibidem*, f. 7.

²⁴ *Ibidem*, fond Poliția Pitești, dosar 55/1941-1944, f. 239.

controlate și confirmate de oameni de specialitate. Pe lângă alimentele raționalizate, s-a dispus ca grădinile primăriilor, școlilor și bisericilor să fie cultivate cu zarzavaturi ce se foloseau numai la cantinele școlare. În plus, în înțelegere cu episcopul de Argeș, Antal, au fost invitați toți preoții să sfătuiască pe cetățeni ca pomenile religioase tradiționale în bisericile ortodoxe să se facă numai la cantine.

Funcționarea cantinelor se efectua sub supravegherea Comitetelor de patronaj comunale compuse din funcționari locali, învățătoare, preoți, medici sau gospodari de frunte. În hora asistenței sociale s-au prins „nenumărate bunăvoințe și entuziasme” având loc o explozie de „mărinimie și de curățenie sufletească” popularizată și de gazeta „Argeșul”²⁵.

În inspecțiile săptămânale județene, prefectul trecea obligatoriu și pe la cantinele școlare unde a constatat că preparatele se găteau de către elevele de serviciu sub supravegherea directoarelor de cantină. Elevele se pregăteau astfel pentru viitoarea lor gospodărie, iar servirea elevilor se făcea tot de către ele, sub supravegherea delegatului de serviciu, profesor sau membru în comitetul local de patronaj.

Pentru rezolvarea problemei îmbrăcăminte, încălțămintei și rufăriei necesare copiilor s-a cerut de la Ministerul Aprovizionării, aprobarea pentru 5.000 kg fire de bumbac care, la fabrica „Țesătoria Română” din Pitești, s-au transformat în mii de metri de pânză din care s-a confecționat, de către elevele Școlii profesionale de fete, rufărie pentru copiii de la trei până la 10 ani. De asemenea, când a urmat sezonul tunderii oilor, prin aparatul administrativ, prefectura a făcut apel la producătorii mijlocii și marii care au donat un total de 1.500 kg de lână. Cu aprobarea ministerului s-a transformat lâna în dimie țărănească, la fabrica producătoare din Azuga unde a fost repartizată lâna primită.

Deoarece în Pitești existau croitori din mediul țărănesc s-a dispus convocarea lor și în urma apelului făcut de prefect aceștia s-au oferit generos să transforme dimia în pantaloni țărănești și mintene pentru copiii școlari de la 7 la 11 ani. Pentru bocancii necesari, o nouă aprobare a ministerului a adus în magazia Consiliului de Patronaj Argeș 2000 de perechi de bocanci și opincuțe. A urmat o comandă la cojocarii piteșteni, de căciuli și cojoace pentru copiii tot de vârsta între 7 și 11 ani, comanda efectuându-se cu materialul cojocarilor combinat cu acela colectat de autorități.

Tot orașul Pitești îl încuraja pe prefect adresându-i sugestii din care cele obiective își găseau și aplicabilitatea. Astfel, într-o scurtă perioadă de timp, elevele Școlii profesionale de fete din Pitești au confecționat pulovere pentru soldații de pe front, care au fost trimise tuturor celor care își făceau datoria pentru țară. Pe lângă elevele acestei școli au ajutat, cu muncă voluntară, la confecționarea a mii de cămășuțe și izmene pentru copii, elevele Școlii normale de fete și ale Gimnaziului industrial casnic din Pitești.

Prefectul era obligat să facă 20 de zile pe lună teren în județ pentru inspectarea și îndrumarea autorităților comunale și a altor instituții cum ar fi: școli, biserici, cămine culturale, dispensare, ocoale silvice astfel că s-au putut distribui materialele

²⁵ *Ibidem*, Colecția de Documente, pachet XC/6, f. 8.

adunate în magazinele copiilor, prin autoritățile comunale. Județul Argeș avea, în 1942, 115 comune rurale și 264 de sate, iar prefectul „cu dinamismul și organizarea originală a inspecțiilor” reușea, aproape, să-l viziteze într-un trimestru²⁶.

Știindu-se că în principiu oamenii erau „sau abuzivi sau lacomi” iar prefectul nu putea să supravegheze permanent distribuția, comunele prin care trecea acesta erau anunțate să întocmească tabele nominale cu orfanii și săracii care urmau să primească diferite lucruri. În ziua hotărâtă ei se adunau la primărie unde se efectua distribuția lucrurilor. Deoarece se puteau face și omisiuni, prefectul lua în plus câte 3-4 seturi pentru repararea acestora sau pentru îndreptarea unor tendințe de abuzuri. Prefectul, distribuind personal lucrurile și fotografiind împărțirea darurilor, a reușit să completeze trei albume foto mari care, din păcate, au fost furate după 23 august 1944 și care, cu toate cercetările întreprinse, nu au mai putut fi regăsite.

Acțiunea de asistență socială a luat o asemenea amploare încât s-a realizat un buget de 24.000.000 de lei cu care s-au acoperit, în parte, „suferințele și nevoile multor zeci de mii de necăjiți, tineri sau bătrâni, lipsiți de foc sau de alimente”. De asemenea, a fost întocmită o circulară către toți fruntașii județului, proprietari, industriași, negustori, intelectuali în care se arăta că preocupările guvernului se îndreptau spre organizarea unor acțiuni de ajutor pentru a alina suferințele unei părți din populația țării „care nu-și putea agonisi, prin posibilități proprii, cele necesare traiului”.

În județul Argeș, încercările au fost mai mari ca oriunde. Mii și mii de copii, zeci de mii de familii stăteau cu brațele încrucișate pentru că, peste greutățile aduse de război, au mai venit și unele primejdii și nenorociri care „au sărăcit și deznădăjduit populația”. Era vorba, în primul rând, de inundațiile catastrofale care au afectat foarte mult comunele județului Argeș. Ca urmare, au fost rugați toți cei pentru care a fost adresată circulara să depună lunar o sumă fixă, pentru a se putea întocmi un buget de venituri și cheltuieli pentru proiectele care urmau să fie începute. De asemenea, în anul 1942, prefectul a dispus ca toate actele de venituri și cheltuieli ale Consiliului de Patronaj să fie verificate de Administrația Financiară Argeș și de o comisie ad-hoc a Băncii Naționale – Sucursala Pitești. S-a dispus, de asemenea, întocmirea unei broșuri de asistență care să cuprindă numele și prenumele tuturor donatorilor, beneficiarilor, precum și procesele-verbale ale comisiilor de verificare. Acestea au fost trimise tuturor celor care au donat, câte ceva, cât de puțin, chiar 20 de lei, iar rezultatul „a fost mai înălțător decât cel așteptat”²⁷.

În anul 1943, în urma apelurilor adresate, s-a întocmit un buget de 55.000.000 lei, cel mai mare din toate județele țării, în cel mai sărac județ al său. Cu aceste fonduri s-au putut iniția unele acțiuni privind asigurarea hranei și îmbrăcăminte pentru copii; construirea de case pentru 10 văduve de război sărace; înființarea și întreținerea a 10 cămine de zi; subvenționarea coloniilor școlare și burse pentru copiii silitori; pensii pentru meseriașii bătrâni și, în general, orice acțiune care

²⁶ *Ibidem*, f. 10.

²⁷ *Ibidem*, f. 13.

privea „alinarea vieții necăjiților”. Pentru aceste acțiuni, județul Argeș a fost socotit cel dintâi județ pe țară pe linia acestor acțiuni ca și în altele.

În anul 1943 erau în funcțiune în tot județul 306 cantine din care 216 aveau vesela completă. În plasa Argeș erau 48 de cantine distribuite pe comune astfel²⁸:

Nr. crt.	Comuna	Număr cantine	Nr. copii care luau masa
1	Albești	3	140
2	Arefu	1	170
3	Băiculești	4	82
4	Bârsești	2	40
5	Brădetu	1	19
6	Brătieni	2	185
7	Cepari	2	75
8	Cicănești	1	37
9	Ciofrângenii	4	89
10	Corbeni	4	390
11	Mălureni	2	30
12	Vâlsănești	1	18
13	Mușătești	1	34
14	Oești	1	70
15	Sălătruc	2	84
16	Stroești	1	30
17	Șuici	4	225
18	Tigveni	3	112
19	Tutana	3	82
20	Urluești	3	137
21	Valea Danului	2	80
22	Valea Iașului	2	140

Majoritatea părinților nu-și trimiteau copiii la școală „fiind săraci cu desăvârșire, neavând cu ce-i îmbrăca și încălța, o parte din ei fiind pe front, iar altele fiind mame văduve și sărace”. Copiii din cursul suplimentar erau trimiși de părinții lor, fie să învețe o meserie, fie la o fabrică sau la ateliere de confecții din localitate, pentru ca prin munca lor să poată agonisi un ban cu care să poată acoperi „nevoile zilnice ale gospodăririi”²⁹. În asemenea cazuri, autoritățile din orașul Curtea de Argeș nu știau cum să procedeze pentru a mulțumi pe toată lumea. Dacă se acordau amenzi, populația nu avea cu ce să le plătească, astfel că urmau sechestrările pe lucrurile din casă iar pentru a transforma amenzile în zile de prestație, mai ales iarna, însemna „să-i punem la curățarea străzilor și desfundarea șanțurilor de zăpadă”. Nu era potrivit ca tocmai pe aceste femei, ai căror soți erau concentrați, în loc să fie lăsate să se îngrijească de gospodărie, cu posibilitatea de a putea munci pentru întreținerea familiilor lor, destul de împovărate pe timpuri

²⁸ *Ibidem*, Comitetul Județean de Patronaj Argeș al Operelor Sociale, dosar 238/1943, f.n.

²⁹ *Ibidem*, fond Poliția Pitești, dosar 55/1941-1944, f. 241.

grele, să fie supuse la prestații de acest gen. Ca urmare, se solicita prefecturii județului ce măsuri ar putea fi luate pentru a exista „o executare echitabilă”.

Activitatea extrașcolară a tineretului era consolidată și prin grija permanentă pentru sănătatea lui fizică. Uneori, străduințele prefectului au găsit colaborări întâmplătoare, dar valoroase. Una din acestea a fost propunerea Ministerului Educației Naționale, făcută prin doamna dr. Șeicaru, ca să se înființeze în Pitești o policlinică pentru copii.

Scopul său era educarea nemijlocită a tineretului de a se îngriji singur de sănătatea sa fizică, una din problemele importante la tineret fiind atunci problema dinților³⁰. Și policlinica școlară a început cu o secție dentară, iar apoi, după stăruințe, aprobându-se două noi secții de radiologie și interne. S-au făcut microradiografii întregului tineret, depistându-se cazurile de maladii în care specialiștii urmau să intervină.

În cadrul conferinței administrative organizată la Pitești în 16 mai 1943, sub președinția vice-președintelui Consiliului de Miniștri, prof. Mihai Antonescu, acesta arăta că „constat cu tristețe că nu pretutindeni se înțelege datoria pe care o avem de a sprijini pe invalizi, pe orfani și pe văduvele de război. Atrag atenția tuturor, prin dumneavoastră, că este foarte primejdios ca să lăsăm să se formeze, pentru a doua oară, ca după celălalt război, o psihologie de milă cerșetorească pentru invalizi, pentru orfani și pentru văduve”³¹. În continuarea discursului său, se preciza că „...Neamul nostru ar fi de condamnat dacă n-ar ști să cinstească la vreme pe acei care-l ajută să-și recâștige drepturile și onoarea și să-și păstreze independența... Este nu numai o operă de recunoștință și de pietate dar este un simț de conservare să previi formarea unei mentalități de nemulțumire. Nu uitați că după celălalt război am trăit 20 de ani cu o atmosferă de luptă de clasă a țărânimii noastre, tocmai în ceasul – paradoxal! – când era chemată la proprietate și când își primise împlinirea drepturilor. Pentru că întârziind această reformă și făcând-o nu ca un act de echilibru social și intern, ci ca o simplă plată mercenară, pentru a lupta în război, am făcut ca să subziste starea de nemulțumire și sensul istoric al chemării la viață al țărânimii, deși în realitate, marea proprietate se deposedase singură, ca să îmbogățească țărâניה... Neglijența, neobservarea și ignoranța răspunderilor față de invalizii și orfanii de război au dus nu numai la acele aspecte dezolante de cerșire pe la colțurile de străzi și de instituții, dar am avut spectacolul pe care-l va înregistra istoricul de mâine, a invalizilor care s-au încolonat pe Calea Victoriei și care au trebuit să fie opriți când era prea târziu și încă opriți în condiții pe care istoria le va califica desigur: prin furtunuri de apă care ar fi trebuit mai curând îndreptate la vreme ca să trezească atenția și răspunderea acelor care le-au îndreptat împotriva invalizilor, atunci când era prea târziu”.

Toată rețeaua de activități multiple de ordin social era umbrită, după părerea prefectului, care avea curajul să o spună deschis, de problema oamenilor, mai precis de faptul că „nu prea suntem o țară de oameni cinstiți. Mai bine zis, sărăcia noastră altoită pe vitregii ale vieții a permis înmulțirea unor categorii de oameni necinstiți și hrăpăreți. Lăcomia, incorectitudinea și uneori chiar jaful pătrunseseră

³⁰ *Ibidem*, Colecția de Documente, pachet XC/8, f. 57-58.

³¹ *Ibidem*, pachet XC/16, f. 24-25.

în viața publică. Acolo unde funcționarii din administrație nu erau controlați aceștia abuzau de situația grea a oamenilor comițând incorectitudini, mai ales în lumea satelor. Este lesne de înțeles de ce abuzurile se țineau lanț, verificându-se zicala veche că *cine are puterea este dispus să abuzeze de ea*³².

După ce s-a asigurat în câteva luni aprovizionarea comunelor, în prag de foamete, după dispariția acestui spectru (specula rezultată din lipsuri) s-a întocmit cu sprijinul colonelului Niculescu, comandantul Legiunii de Jandarmi din Argeș, o situație provizorie confidențială cu numele notarilor abuzivi, „singurul funcționar permanent din cadrul unei comune”. În urma unor decizii de detașare (singura măsură administrativă care se putea lua), aceștia au fost mutați din nord în sud și invers. Aceste decizii au tulburat pe cei în cauză iar după o lună o parte din țăranii din satele județului au prins curaj și au arătat în scris abuzurile celor detașați, mulțumind autorităților că au fost scăpați de ei.

Comitetul de patronaj orașenesc Pitești a luat hotărârea înființării unor fișe familiale pentru evidența numai a celor săraci și îndreptățiți să fie vizitați la ei acasă și să primească ajutoare. Această activitate era încredințată surorilor de caritate care funcționau pe lângă Serviciul sanitar al orașului și care cunoșteau cel mai bine situația reală de pe teren. Populația orașului având și aspect rural, rolul surorilor de caritate era adecvat și avea efect și prezența lor ca educatoare de sănătate și ca bune îndrumătoare în privința asistenței sociale și de ocrotire. Ministerul Afacerilor Interne și Ministerul Sănătății și Ocrotirii Sociale, conform ordinului 10.926 din 1942, ordonau acțiuni de propagandă și de educație întreprinse prin diferite metode, îndeosebi prin surorile de caritate și care urmăreau să întocmească și un tabel demografic pe o perioadă de 10 ani cu privire la starea de sănătate a populației pentru fiecare comună și prefectură³³.

Unul dintre cei care și-au adus o contribuție deosebită în activitatea Comitetului de patronaj a fost și preotul paroh Marin Diaconescu de la Catedrala Sf. Gheorghe din Pitești, consilier cultural al Episcopiei Argeșului. Pentru activitatea sa deosebită în 1943, Consiliul de patronaj a făcut o donație a unei Evanghelii îmbrăcată în argint și catifea roșie cu ocazia sărbătorii Sfinților Împărați Constantin și Elena având în vedere sprijinul acordat de parohie orfanilor de război. Evanghelia purta următoarea pisanie: „...Aflat-a de cuviință Comitetul de Patronaj al Operelor Sociale Argeș să facă pisanie bisericii catedrale „Sf. Gheorghe” din Pitești, această sfântă Evanghelie, în care preoții bisercii vor glăsuși poporului drept-credincios cuvintele vieții veșnice, președinte, prefect, av. C. Popescu”³⁴.

În anul 1944, Consiliul de patronaj a hotărât o colectă adresată oamenilor mai înstăriți numită „Oamenilor darnici” care îi viza pe următorii:

Proprietarii de clădiri urbane cu un venit de 300.000 lei lunar;

Proprietarii agricoli cu un venit de 300.000 lei lunar;

Medici, avocați, arhitecți, executanți de lucrări cu un venit de 300.000 lei lunar;

³² *Ibidem*, pachet XC/8, f. 59.

³³ *Ibidem*, Primăria Câmpulung, dosar 24/1942, f. 3.

³⁴ Adrian Nicolae Petcu, *O pisanie interzisă de regimul comunist*, în *Lumina*, miercuri, 19.06.2013, p. 1.

Conducători de mari întreprinderi și acționari cu un venit de peste 500.000 lei lunar;

Comercianți cu firme individuale cu un venit de peste 500.000 lei³⁵.

Din păcate, nu au fost identificate persoane cu venituri anuale cuprinse între 300.000 și 500.000 lei, toți cei din oraș cu stare materială mai bună contribuind prin sistemul cotizațiilor obligatorii în folosul comitetului local. Plasa Argeș comunica pe mării proprietari din comune, după cum urmează: Mălureni – Ion și Enache Dumitrescu; Stroești – Ion Retevoescu, Gheorghe Trufășilă; Oești – moștenitorii I. Cantacuzino; Tigveni – Constantin Bâlțeanu; Bârsești – Nicu Bogdan, P. Băltescu; Cepari – Predescu și Petrescu; Șuici – col. Canarie și Iancovescu; Băiculești – Ion Argeșanu; Valea Danului – Ecaterina Solocolu; Brădetu – Mihai Dumitrescu; Brătieni – preotul Popescu; Corbeni – Gh. Erbașu; N. Popescu și domnișoarele Ștefănescu.

În anul 1942, populația județului Argeș era de 308.916 locuitori din care 158.791 femei și 150.125 bărbați. Văduve de război fără copii 919, văduve de război cu copii 210; morți în război 1471; dispăruți pe front 307; orfani de tată 1866; orfani de ambii părinți 4³⁶.

În orașul Pitești, în 07.03.1944, se comunica că au fost identificate 71 de persoane cu un venit cuprins între 300.000 lei și 216.672.649 lei (frații Bomkis și Ștefan Minoescu care dețineau Țesătoria Română din Tudor Vladimirescu nr. 123)³⁷. Era un caz izolat, majoritatea din cei identificați având până într-un 1.000.000 lei venit anual. Mai era negustorul Alexandru Diaconeasa (plecat de jos, de la băiat de prăvălie ajunsese mare negustor și proprietar de moară) care avea un venit de 9.000.000 lei. Pentru toți se întrebuița sistemul cotizațiilor obligatorii în folosul Comitetului local.

În Pitești s-au înscris ca membri cotizanți la Comitetul județean de patronaj pe timp de un an, cu începere de la 01.01.1945, 173 de membri din care unii s-au înscris cu sume mici, alții cu nicio sumă, alții refuzau să se înscrie iar alții cereau timp de gândire³⁸.

Prefectul Constantin C. Popescu și-ar fi dorit să facă mai mult pentru orașul său de suflet, Pitești, și în general pentru județul Argeș, dar activitatea sa a fost curmată la 1 martie 1944 când a trebuit să plece la noul său post, de inspector general administrativ, de la Sibiu. De acolo a supravegheat și a îndrumat acțiunile de ajutorare a copiilor din Argeș, Sibiu, Făgăraș, Târnava-Mare și Târnava-Mică cărora „le-a ameliorat lipsurile și protejat sănătatea prin acțiuni speciale”³⁹.

După mutarea lui Constantin C. Popescu, noul prefect, lt.col. Emil Poruțiu, și președinte al Comitetului de patronaj în 26.05.1944 se adresa Consiliului de Patronaj din București solicitând ajutor și sprijin pentru activitatea sa ulterioară. Comitetul județean de patronaj Argeș era clasificat tot primul după activitatea

³⁵ SJAN Argeș, fond Comitetul Județean de Patronaj Argeș al Operelor Sociale, dosar 269/1944, f.n.

³⁶ *Ibidem*, dosar 3/1941-1942, f. 6.

³⁷ *Ibidem*, dosar 355/1944, f.n.

³⁸ *Ibidem*, dosar 370/1945, f.n.

³⁹ *Ibidem*, pachet XC/6, f. 13.

desfășurată dar, din cauza bombardamentelor efectuate asupra orașului Pitești în 06.05.1944, populația s-a dispersat și s-a evacuat aproape în totalitate astfel că Comitetul era în situația de a nu mai putea continua activitatea de „milostenie și dărnicie” pe care a întreprins-o în trecut. Deoarece veniturile deveniseră minime, se solicita o subvenție de 3.000.000 lei ca prim ajutor de moment pentru sinistrații de pe urma bombardamentelor, care primeau ajutoare în valoare de 3.000 lei pentru îmbrăcăminte de fiecare familie și 3.000 lei pentru hrană, sumele acordându-se o singură dată⁴⁰.

În județul Argeș era evacuat și Comitetul județean de patronaj Botoșani care solicita pentru locuitorii săraci evacuați ajutoare din partea Comitetului județean Argeș. În 26.06.1944, Direcția financiară din cadrul Consiliului de patronaj, care era evacuată în comuna Plugova, județul Severin, hotăra ca Comitetul de patronaj al județului Botoșani să predea tot numerarul pe care-l deținea Comitetului de patronaj Argeș care urma să-i acorde asistență inclusiv pentru persoanele evacuate din județul Fălciu.

În luna septembrie 1944, cu ocazia trecerii trupelor sovietice prin județ, acestea au adus prejudicii comitetelor locale de patronaj jefuind materiale, alimente, îmbrăcăminte, mașini și autoturisme (la Merișani și Sălătrucel au spart magazinele cu alimente, iar de la Prefectura Argeș au luat autoturismul nou marca Buick în valoare de 1.602.300 lei)⁴¹. Pentru transportul lemnului care se distribuiau persoanelor sărace, unitățile militare au pus la dispoziția acestora furgoane și căruțe astfel că în 9 și 10 noiembrie 1944 s-au distribuit 85 de steri de lemne cu ajutorul a 84 de căruțe și 6 furgoane ale armatei.

Activitatea Comitetului județean de patronaj al ligii operelor sociale a încetat la 15.10.1945. Pe lângă lucruri deosebite făcute în urma activității s-au făcut și unele greșeli dintre care menționăm⁴²: multe din ajutoarele acordate unor persoane sau familii nu erau justificate întotdeauna cu fișa personală a asistaților și cu referatul secretarei sociale chemate să aprecieze necesitatea și felul ajutoarelor ce trebuiau acordate; sinistraților și refugiaților care au fost ajutați nu li s-a pretins să prezinte fișele de sinistrați sau evacuați în scopul de a controla mereu dacă au mai primit ajutoare și din partea altor instituții; o parte din ajutoarele distribuite au fost acordate în baza rapoartelor înaintate de pretori pentru cei din comunele rurale și de poliția locală pentru cei din Pitești; nu s-au întocmit întotdeauna acte justificative pentru obiectele care se dădeau de membri comitetului – într-un memoriu al lui Nicoleta Nițu, fost contabil al Comitetului județean Argeș se arăta că, în perioada 1941-1942, 7.000 de țigări „Plugar” au fost distribuite răniților din spitale de doamna Baranga, mama fostului mareșal Ion Antonescu, care nu mai avea acte pentru ele. Fostul prefect al județului, Constantin C. Popescu, a cumpărat cu banii săi 30 de mașini de călcat în valoare de 8775 lei și 30 mașini de tuns în valoare de 9780 lei care au fost donate toate lagărului din Corbeni pentru prizonierii sovietici care lucrau la satul model Antonești și unde se construiseră

⁴⁰ *Ibidem*, fond Comitetul Județean de Patronaj Argeș al Operelor Sociale dosar 285/1944, f.n.

⁴¹ *Ibidem*, dosar 366/1945, f.n.

⁴² *Ibidem*, dosar 276/1944, f.n.

inclusiv o clădire pentru Comitetul județean de patronaj Argeș, devenită mai apoi dispensar.

La 11.07.1945, comitetul deținea ca bunuri imobile: o clădire în construcție la Corbeni de 618 mp, în valoare de 100.000.000 lei, care urma să devină dispensarul comitetului, și o clădire în Pitești, b-dul Elisabeta, 49 de 138 mp, în valoare de 12.500.000 lei, care adăpostea Căminul de zi⁴³.

Dintre scrisorile pline de bucurie și mulțumire adresate prefectului în toată perioada celui de-al doilea război mondial, pot fi amintite și cele din octombrie și noiembrie 1943 adresate de către Elena Perticari Davila, care de la moșia sa de la Izvoru s-a implicat la rându-i în activitatea de asistență socială.

La cantina din comuna Izvoru luau masa 60-70 de copii iar Comitetul de patronaj comunal s-a implicat, sub conducerea sa, în ajutorarea celor nevoiași. Inclusiv nepoata sa, Irina, „a înnebunit de bucurie” atunci când a primit în 20 octombrie 1943, din partea prefectului, un cojocel cu care era în stare să se culce „atât îi era de drag”.

În 2 august 1943, directorul filialei Argeș a C.A.R.P. (Comisia pentru Ajutorarea Refugiații Poloni din România), Iosef Krzyzanowski, mulțumea prefectului de Argeș „pentru deosebita bunăvoință și protecția dv. față de noi... Vă mulțumim din inimă, asigurându-vă că refugiații poloni se vor supune și vor îndeplini strict dispozițiile în vigoare”. Același mulțumiri „pentru daruri pentru refugiații poloni cu ocazia sărbătorilor de Paști” le adresa și președintele refugiaților polonezi dr. Zenon Gorniewicz, la 1 mai 1943.

Într-o scrisoare din 29 octombrie 1943, Elena Perticari Davila se adresa prefectului cu cuvintele „strângându-vă mâna, scumpe domnule prefect, vă reînnoiesc toată admirația mea pentru grija ce o duceți copiilor dumneavoastră din întregul județ din care fac și eu parte, ca bătrână bunică”⁴⁴.

La rândul lor, 13 elevi săraci ai școlii din comuna Sălătrucu de Jos, județul Argeș, care în ziua de 25 februarie 1944 au primit chiar din mâna prefectului „darurile în îmbrăcăminte și încălțăminte, scăpându-ne de frigul nemilos al iernii”, i se adresau la 6 martie 1944 cu cuvintele „rugăm pe bunul Dumnezeu să vă dea multă sănătate spre a putea îndulci viața și altor camarazi de-ai noștri lipsiți de mijloace de pe plaiurile scumpului nostru Argeș. Să trăiți!”⁴⁵.

⁴³ *Ibidem*, dosar 366/1945, f.n.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 18.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 14.